

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

RANGTASVIRDA RANG NAZARIYASINING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING BADIY IDROKDAGI AHAMIYATI

Adirova Mohchehra Xayrulla qizi

*Jizzax davlat pedagogika universiteti Fizika va texnologik ta'lim fakulteti
Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishi 1-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada rangtasvir san'atining fundamental komponenti bo'lgan rang nazariyasining ilmiy va metodik asoslari tahlil qilinadi. Rang doirasi, rang kontrastlari, kolorit va gamut tushunchalarining nazariy mohiyati ochib beriladi. Shuningdek, ranglarning psixologik va optik ta'siri hamda talabalarda rang sezgisini shakllantirishning pedagogik mexanizmlari yoritiladi. Tadqiqot rang nazariyasining badiiy idrok va estetik qarorlar qabul qilishdagi ahamiyatini asoslaydi.

Kalit so'zlar: rang nazariyasi, xromatika, kolorit, kontrast, gamut, rang psixologiyasi, xromatik ranglar, axromatik ranglar.

Kirish

Rangtasvir — borliqni rang vositasida badiiy ifodalash san'atidir. Rang rassom uchun nafaqat tasviriy vosita, balki emotsional, estetik va fazoviy ma'no tashuvchi muhim element hisoblanadi. Ranglardan samarali foydalanish ko'pincha intuitiv jarayon sifatida qabul qilinsa-da, professional rangtasvir aniq ilmiy qonuniyatlarga tayanishni talab etadi.

Rang nazariyasining shakllanishi optika fanining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq. Xususan, Isaak Nyuton tomonidan yorug'lik spektrining aniqlanishi ranglarning fizik mohiyatini tushuntirishga xizmat qildi. Keyinchalik ranglarning psixologik va estetik xususiyatlari Yoxannes Itten hamda

Goethe tadqiqotlarida keng yoritildi.

Bugungi kunda rang nazariyasi tasviriy san'at ta'limining ajralmas qismi bo'lib, rassomning badiiy tafakkurini shakllantirishda muhim metodologik asos vazifasini bajaradi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot quyidagi ilmiy yondashuvlar asosida olib borildi:

Nazariy tahlil metodi;

Komparativ tahlil;

Estetik kuzatuv;

Pedagogik yondashuv.

Tadqiqot rangshunoslik, san'atshunoslik va pedagogika fanlari integratsiyasi asosida amalga oshirildi.

Asosiy qism

Rang nazariyasining ilmiy asoslari

Rang — yorug'likning muayyan to'lqin uzunligi natijasida yuzaga keluvchi vizual hodisa bo'lib, inson idroki orqali estetik ma'no kasb etadi. Tasviriy san'atda ranglar odatda

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

xromatik va axromatik ranglarga ajratiladi. Ushbu tasnif rassomga kompozitsiyada rang va ton muvozanatini ongli boshqarish imkonini beradi.

Rang doirasi va rang tizimi

Rang tizimining nazariy modeli sifatida Itten tomonidan ishlab chiqilgan 12 talik rang doirasi keng qo'llaniladi. Ranglar asosiy, hosila va murakkab ranglarga bo'linadi. Rang doirasi ranglar o'rtasidagi uyg'unlik va kontrast munosabatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Rang kontrastlari

Rang kontrasti rangtasvirda vizual ta'sir kuchini oshiruvchi muhim vositadir. Issiq–sovuq kontrast fazoviy chuqurlik yaratadi, qo'shimcha ranglar kontrasti esa maksimal vizual dinamika hosil qiladi.

Kontrastlar asarning ekspressivligini kuchaytiradi.

Ranglarning psixologik ta'siri

Ranglar inson ruhiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Issiq ranglar faollik va energiya hissini uyg'otsa, sovuq ranglar sokinlik va masofa tuyg'usini beradi. Ranglarning bu xususiyatlari kompozitsion muvozanatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Rang sezgisini rivojlantirish metodikasi

Pedagogik jarayonda rangli etyudlar, rang kontrasti mashqlari va koloritli kompozitsiyalar talabning rang tafakkurini rivojlantiradi. Mazkur mashqlar ranglarni ongli idrok qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Tadqiqot natijalari

Tahlil natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

- ✓ Rang nazariyasini ongli o'zlashtirish badiiy qarorlar sifatini oshiradi;
- ✓ Rang kontrastlari vizual ekspressiyani kuchaytiradi;
- ✓ Rang psixologiyasi emotsional muhit yaratishda muhim omil;
- ✓ Metodik mashqlar rang sezgisini rivojlantiradi.

Xulosa

Rang nazariyasi rangtasvir san'atining nazariy va metodologik poydevorini tashkil etadi. Ranglarning fizik, optik va psixologik xususiyatlarini chuqur o'rganish rassomga badiiy ifoda vositalarini ongli boshqarish imkonini beradi. Rang qonuniyatlariga asoslangan badiiy yechimlar asarning estetik qiymatini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Itten, J. (1961). The Art of Color.
2. Goethe, J. W. (1810). Theory of Colours.
3. Abdirasilov S., Tolipov N. (2015). Rangtasvir.
4. Boymetov B. Qalamtasvir va rangtasvir metodikasi.